

Jack Burgers

Verhuisgedrag en woonaspiraties van minderheden: gewoon klasse!

Een reactie op Van der Zwaard

Geen groter genoegen dan een stuk te schrijven dat de aandacht trekt. En niets beter voor het vooruit brengen van de wetenschap dan het debat. Meer dan één reden dus om blij te zijn met Joke van der Zwaards uitgebreide reactie op het stuk dat ik samen met Hugo van der Lugt schreef in nr. 2 van *Sociologie*. De vraag is wel, waarin zij nu eigenlijk met ons van mening verschilt, want heel duidelijk is dat niet.

Het hoofdbezwaar, als ik haar goed begrijp, is dat de term ‘zwarte vlucht’ geen recht doet aan de werkelijkheid van het woongedrag en de woonvoorkeur van minderheidsgroepen in Nederland. Meer in het bijzonder gaat het om de volgende vier punten. Om te beginnen: ook succesvolle leden van minderheidsgroepen die in de stad blijven wensen niet in etnische enclaves te wonen. Ten tweede, ruimtelijke assimilatie is niet hetzelfde als suburbanisatie. Drie: de woonlocatiekeuze van minderheidsgroepen staat onder spanning door het actuele maatschappelijke klimaat. En tot slot: minderheidsgroepen kunnen bijdragen aan de versterking van de stad door de middenklassevorming die zich in die groepen voordoet.

Voor ik op de genoemde punten inga, is het goed even de achtergrond te schetsen waartegen wij ons artikel geschreven hebben – dat hebben we trouwens ook met zoveel woorden gedaan in ons oorspronkelijke stuk. Die achtergrond is dat er sprake is van een nogal radicale omslag in het denken over minderheidsgroepen. Die omslag bestaat er uit dat de positie van minderheden, en vooral van die mensen onder hen die in een situatie van sociale achterstand verkeren, in culturele termen geduid wordt waar dat eerder in sociaal-economische termen gebeurde (vgl. Snel 2003). Waar eerder gesuggereerd werd dat minderheden niet aan de Nederlandse standaarden – welke die ook precies zijn – *kunnen* voldoen, luidt het dominante vertoog tegenwoordig dat ze dat niet *willen*. Een belangrijke afwijking van zo’n standaard is de ruimtelijke segregatie van minderheidsgroepen. Ook hier wordt het geluid steeds sterker dat die segregatie gebaseerd is op keuzes die minderheidsgroepen zélf maken. Daar is ook het spraakmakende Rotterdamse huisvestingsbeleid op gebaseerd: sommige delen van de stad worden door middel van inkomenseisen gebarricadeerd voor leden van minderheidsgroepen.

Van der Zwaard heeft gelijk: door deze verandering in het politieke vertoog over minderheden staat de woonlocatiekeuze van minderheidsgroepen onder spanning. Niet alleen van de zwakkere leden daarvan, maar ook van de sterkere. Maar ook hier geldt: klasse is belangrijker dan etniciteit. De succesvolle leden van minderheidsgroepen zijn bang op één hoop te worden gegooid met de zwakkere. Een van de citaten die we opnamen in ons stuk gaf dat expliciet en ondubbelzinnig aan:

Mensen zouden moeten stoppen met alleen maar te letten op etniciteit. Ze zouden naar klasse moeten kijken. Soms lach ik me dood als ik de sollicitatiebrieven zie die mijn vrouw zo nu en dan krijgt. Je ziet soms Nederlandse vrouwen geweldige schrijffouten maken. En dan denk ik bij mezelf: en die maken zich zorgen over ons?

Wat wij in ons artikel hebben willen laten zien, is dat – aansluitend op wat we al weten uit studies naar de woonvoorkeur van leden van minderheidsgroepen – ook binnen minderheidsgroepen de sociologische wetmatigheid is waar te nemen dat mensen die zich omhoog gewerkt hebben, zich ook ‘omhoog wonen’ en in dat opzicht dus niet afwijken van autochtone Nederlanders. We hebben hierbij verwezen naar het assimilatiemodel in de Amerikaanse literatuur over etnische segregatie omdat dat gebaseerd is op dat principe. Ook het model waarnaar Van der Zwaard verwijst – dat van de etnische achterstelling – en waarvan zij zegt dat het in onbruik is geraakt (ons impliciet verwijtend dat we er niks over zeggen) – is gebaseerd op de veronderstelling dat minderheidsgroepen dezelfde woonvoorkeur hebben als de dominante bevolkingsgroep. In dit model wordt alleen benadrukt dat zij op een institutionele manier gehinderd worden om die voorkeur te realiseren.

Onze voornaamste claim is, dat sociaal-economische status bepalend is voor de woonpositie van minderheidsgroepen en niet hun etnische achtergrond. Het stuk van Van der Zwaard biedt eerder een aanvulling en verdere onderbouwing van die claim, dan een weerlegging ervan. Wij hebben ons in ons artikel gericht op gesuburbaniseerde Surinamers en hebben geen onderzoek verricht onder succesvolle leden van minderheidsgroepen die besloten hebben om in de stad te blijven. Natuurlijk zijn er die ook, net zoals er ook autochtone leden van de middenklasse zijn die in de stad blijven of er zelfs naar toe trekken. Wij hebben nergens beweerd dat opwaartse sociale mobiliteit altijd tot vertrek uit de stad leidt. Sommige van onze respondenten gaven aan dat zij niet zozeer de stad ontvlucht waren, maar zochten naar een huis dat niet beschikbaar of betaalbaar was in de stad, precies het proces dat Van der Zwaard beschrijft in haar reactie.

Dat leden van migrantengroepen, zoals Van der Zwaard beklemtoont, het ook betreuren dat grote stadswijken verkleuren, is een punt dat expliciet in ons stuk aan de orde komt. Dat klasse en niet etnische afkomst belangrijk is, laat

Van der Zwaard ook zelf zien waar zij zegt dat leden van minderheidsgroepen graag in gemengde buurten wonen. Die blijken dan een succesvolle ‘...broer, zus of vriendin achterna (te gaan), die hen uit welbegrepen eigenbelang warm hebben gemaakt voor een huis in hun (*in een suburb gelegen!* JB) buurt’. Of, als leden van minderheidsgroepen zeggen dat ze graag bij autochtone Nederlanders in de buurt wonen, moeten dat wel ‘werkende mensen’ zijn en dus geen uitkeringstrekkers, zo schrijft Van der Zwaard.

Ik beschouw, net als Van der Zwaard, het vertrek van succesvolle leden van minderheidsgroepen als een aderlating voor de steden. In heel West Europa (Burgers en Vranken 2004) zien we dat nationale en lokale overheden proberen door middel van het instrument van de woningbouw eenzijdig sociaal samengestelde stadswijken van karakter te veranderen. Getracht wordt de middenklasse naar de steden terug te halen via het aanbieden van aantrekkelijke woonruimte: mooi gelegen, kwalitatief hoogwaardig en dus aan de bovenkant van de markt. Wat uit het oog wordt verloren, is dat er in de steden een omvangrijke allochtone middenklasse aan het opkomen is, die mogelijk veel gemakkelijker vast gehouden kan worden dan de autochtone middenklasse teruggehaald. Een groot deel van die nieuwe allochtone middenklasse is jong en zal (nog) niet op grote schaal in de hogere segmenten van de woningmarkt kunnen opereren. Een aanbod op instapniveau van het eigenwoningbezit zou in dit geval een belangrijke rol kunnen spelen als middel om die groep langer aan de stad te binden. Hier ligt een belangrijke taak voor de woningcorporaties. Want inderdaad: ook wij vinden dat de Nederlandse institutionele context een andere is dan die van de Verenigde Staten.

Literatuur

- Burgers, J. en J. Vranken (2004) *How to make a successful urban development programme. Experiences from nine European countries*. Antwerpen: Garant.
- Snel, E. (2003) De vermeende kloof tussen culturen. Oratie, Enschede: Universiteit Twente.